

VZDĚLÁVÁNÍ NADANÉHO ŽÁKA Z PŮHLEDU UČITELE

TEACHERS' VIEWS ABOUT THE EDUCATION OF GIFTED STUDENTS

Monika Kadrnořková¹

¹ Katedra speciální pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Dle dosavadního stavu výzkumu a praxe jsou žáci nadaní a mimořádně nadaní (dále pouze „žáci nadaní“) opomíjenou skupinou. Dle školské legislativy se od učitelů očekává, že přizpůsobí obsah, metody a formu vzdělávání tak, aby byla zajištěna podpora rozvoje žáků dle identifikovaného druhu nadání. Studie představuje výsledky kvalitativního šetření, které bylo realizováno metodou hloubkových rozhovorů s učiteli na vybrané základní škole (dále pouze „ZŠ“). Výsledky rozšiřují poznání v dané oblasti o náhled pedagogů na edukaci žáků nadaných v podmínkách společného vzdělávání.

Klíčová slova: *nadaný žák, organizace vzdělávání, společné vzdělávání, učitel, kvalitativní design výzkumu*

Abstract

According to current research and practice, gifted and exceptionally gifted pupils (hereinafter referred to as “gifted pupils”) are a neglected group. In order to achieve the individual needs of a gifted pupil, it is necessary to adapt the content, methods and form of education so as to ensure development support according to the type of talent. The study presents the results of a qualitative survey, which was carried out using in-depth interviews with teachers at a selected elementary school. The results provide insight into the work of teachers dealing with with gifted pupils under conditions of inclusive education.

Key words: *gifted pupil, organisation of education, inclusive education, teacher, qualitative research design*

1 ÚVOD

Příspěvek se zaměřuje na problematiku organizace vzdělávání nadaných žáků na ZŠ. Představeny jsou výsledky kvalitativní studie zabývající se prací učitelů s nadanými žáky v podmínkách společného vzdělávání. Cílem příspěvku je objasnit, jaké metody a formy výuky volí učitelé při poskytování speciálně pedagogické podpory nadaným žákům.

2 TEORIE

Vzdělávání žáků nadaných, ačkoliv spadají do skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, je dlouhodobě opomíjenou oblastí. Učitelé postrádají podporu při rozvíjení potenciálu dle druhu nadání (Çakırpaloglu et al., 2019) a v koncepci organizace vzdělávání převládá nejednotný přístup. Jednou z variant je segregace do skupin (Skalková, 2004; Laine et al., 2019). Druhou možností je ponechání v hlavním vzdělávacím proudu s využitím individuální podpory (Hříbková, 2005; Duchovičová, 2007; Krijan & Borić, 2015). Od učitele jsou vyžadovány úpravy obsahu, metod a forem výuky (Winner, 1996) v návaznosti na diagnostiku žáka a nastavení stupně podpory (Stehlíková, 2018). Otázkou zůstává, jak současný systém společného vzdělávání umožňuje učitelům individuálně pracovat s nadanými žáky.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkumná otázka zní: Jak se učitelé na základě vlastních zkušeností vyjadřují ke vzdělávání nadaných žáků na ZŠ? Příspěvek předkládá výsledky kvalitativního šetření. Výzkumným designem byla zvolena případová studie, sběr dat probíhal na záměrně vybrané ZŠ (vysoký počet diagnostikovaných nadaných žáků). Hloubkový polostrukturovaný rozhovor byl uskutečněn s 5 vybranými učiteli, kteří vzdělávají nadané žáky. Data byla saturována o individuální vzdělávací plány nadaných žáků, které poskytly vhled do navržených úprav metod a organizace výuky v rámci diagnostikovaných podpůrných opatření. Data získaná od učitelů byla postoupena otevřenému kódování (Švaříček, 2007) a selektivnímu kódování (Strauss & Corbin, 1999). Výsledky šetření rozšiřují vhled do problematiky práce učitelů s nadanými žáky v kontextu společného vzdělávání.

4 VÝSLEDKY

4.1

První kategorie zabývající se znalostmi učitelů o specifických přístupech vhodných pro vzdělávání nadaných žáků poukazuje na nedostatečnou kvalitu přípravy učitelů pro práci s nadanými žáky. Učitelé upozorňují na absenci tematiky vzdělávání nadaného žáka v pregraduální přípravě učitelů. Informace v této oblasti získávají od speciálního pedagoga a na internetových platformách zaměřených na vzdělávání žáků nadaných.

4.2

V kategorii organizace vzdělávání nadaných žáků převládá u učitelů názor pro ponechání nadaného žáka v běžné třídě. Učitelé vnímají jako důležité, co nejméně segregovat nadaného žáka z kmenové třídy z obavy sociálně-emocionálních problémů, které mohou být příčinou dlouhodobého odloučení od vrstevnické skupiny. Zjištění koresponduje s teoretickými východisky v dané oblasti (Machů, 2005).

4.3

Třetí kategorie řeší problematiku žáků s tzv. dvojí výjimečností. Učitelé upozorňují, že je pro ně velmi obtížné upravovat metody a formy vzdělávání v případě, kdy je žák diagnostikován s dvojí výjimečností (nejčastěji rozumové nadání ve spojení se specifickými poruchami učení či ADHD). Učitelé v takovém případě vyžadují asistenta pedagoga, přičemž narážejí na problém chybějící legislativní podpory pro žáky s dvojí výjimečností.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Výsledky šetření představují, že učitelé stále vnímají úpravu metod a forem výuky nadaných žáků jako problematickou oblast. Deklarují, že schází jak dostatečná pregraduální příprava učitele pro vzdělávání nadaných žáků, tak další vzdělávání v této oblasti. Na vysokých školách chybí širší nabídka předmětů týkajících se vzdělávání nadaných žáků.

Při organizaci vzdělávání nadaných žáků učitelé získávají metodickou podporu především od speciálního pedagoga, jehož funkci ve škole podporují. Tento stav koresponduje s navrhovanými vládními systémovými změnami v oblasti podpory financování speciálních pedagogů ve školách.

Největším problémem se jeví speciálně pedagogická podpora žáků v souvislosti s dvojitým nadáním. Pro tyto žáky je třeba vytvořit individuální studijní plán a stanovit postupy, které zohledňují obě výjimečnosti.

Z výsledků šetření vyplývá potřeba podpory pregraduálního vzdělávání učitelů v oblasti nadaných žáků, potažmo žáků se dvojitou výjimečností. Organizace vzdělávání nadaných žáků je stále nedostatečně akcentovanou oblastí, která zasluhuje bližší zkoumání především s důrazem na aktuální požadavky společného vzdělávání.

6 LITERATURA

- Cakirpaloglu, I. B., Odstrčilová, J., Musilová, I., & Bařínková, Z. (2019). Společné vzdělávání pohledem ředitelů škol a školských zařízení zapojených do projektu APIV B. *Sociální Pedagogika*, 7(2), 17–31.
- Hříbková, L. (2005). *Nadání a nadaní*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
- Duchovičová, J. (2007). *Aspekty diferenciacie v edukácii nadaných žiakov*. Univerzita Konštantína v Nitre, Pedagogická fakulta.
- Krijan, P. I., & Borić, E. (2015). Teachers' attitudes towards gifted students and differences in attitudes regarding the years of teaching. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 17(1), 165–178.
- Laine, S., Hotulainen, R., & Tirri, K. (2019). Finnish elementary school teachers' attitudes toward gifted education. *Roeper Review*, 41(2), 76–87.
- Machů, E. (2005). Nadané děti, jejich identifikace a zařazení do vzdělávacího programu. *Pedagogická orientace*, 15(2), 22–34.
- Skalková, J. (2004). *Pedagogika a výzvy nové doby*. Paido.
- Stehlíková, M. (2018). *Nadané dítě: Jak mu pomoci ke štěstí a úspěchu*. Grada Publishing.
- Strauss, A. L., & Corbin, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce.
- Švaříček, R., Šedová, K. et al. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- Winner, E. (1996). *Gifted children*. Basic Books.